

לקוטי תורה • פרשת בלק • מאמר 4

ביאור ע"פ לא הביט הנה יעקב הוא נמשך...

ביאור הפסוק "לא הביט [און ביעקב]"

הפסוק של בלעם מתאר שתי מדרגות: יעקב — יו"ד עקב, קרן החכמה היורדת דרך ששת ימי החול כדי לברר את הנוגה בעמל, עד שחכמת הקליפה אינה יכולה אפילו להביט בו; וישראל — שיר א"ל, העלייה בשבת של הקדושה עצמה, בלי עמל וכלי מלחמה. השבת כוללת את שתיהן, שכן בה גם הבן, ישראל, עולה ליראה העליונה של משה, העבד הנאמן.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/4

הנקודה

הפסוק של בלעם מתאר שתי מדרגות: יעקב – יו"ד עקב, קרן החכמה היורדת דרך ששת ימי החול כדי לברר את הנוגה בעמל, עד שחכמת הקליפה אינה יכולה אפילו להביט בו; וישראל – שיר א"ל, העלייה בשבת של הקדושה עצמה, בלי עמל וכלי מלחמה. השבת כוללת את שתיהן, שכן בה גם הבן, ישראל, עולה ליראה העליונה של משה, העבד הנאמן.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

יעקב נמשך מיסוד אבא, הבוקע מעבר לז"א; כיו"ד עקב – היו"ד של החכמה המגיעה עד העקב – הוא יורד בימי החול לבריה, ליצירה ולעשייה כדי לברר את ניצוצות הנוגה, "כי בחכמה יתברר". שורשו לא נפל בשבירה, וחכמת הקליפה, און, אינה יכולה להביט בחכמה הגלויה שלו. עבודתו היא עמל, כעיבוד עורות, הפיכת היש לאין. בשבת אין ירידה; בירורי השבוע עולים והעולמות מתעלים. זו בחינת ישראל, הנקרא שיר א"ל: השיר הזכרי הוא הקדושה עצמה העולה בלי בירור, מעין העולם הבא. ישראל שולט על ק"כ צירופי אלקים, ולכן אין לכוחות החיצוניים אחיזה שם, ואבא ואמא נעשים אור פנימי בתוך ז"א. גם מעלתו של יעקב אינה אובדת: בשבת ז"א מלביש את עצמות אבא ממש. בתפילת האדם, יעקב הוא העבד שביראה התחתונה, קריאת שמע היא אהבת הבן, ותפילת שמונה עשרה היא היראה העליונה של העבד השני, משה; בשבת הבן נעשה העבד הנאמן, והיראה הזאת מתחברת לשמחה.

מבנה

- יעקב, יו"ד עקב ובירור הנוגה**
יעקב הוא אור יסוד אבא, הנמשך למטה אל העולמות התחתונים בימי החול כדי לברר את הנוגה; שורשו לא נפל בשבירה. מול החכמה הקדושה עומדת חכמת הקליפה, און, שאינה יכולה להביט בחכמה הגלויה של יעקב; בעבודת האדם זו תפילת ימי החול ויסור מרע ועשה טוב.³⁻¹¹
- עמל בימי החול, לא בשבת**
בירור ימי החול הוא עמל, כעיבוד עורות: שינוי הדברים מטבעם והפיכת היש לאין, בניגוד לסדר ההשתלשלות. "כי בו שבת" מלמד על מלאכת ימי החול, השייכת ליעקב; בשבת הייחוד הוא של ישראל, ז"א, ורחל.⁵⁻⁴
- ישראל כשיר א"ל: שני סוגי עלייה**
בשבת ניצוצות הקדושה שנתבררו עולים והעולמות מתעלים; ישראל הוא שיר א"ל, שירת העלייה. שירה בלשון נקבה היא עליית מה שנתברר מלמטה; שיר בלשון זכר הוא הקדושה עצמה העולה, כפי שיהיה בעולם הבא. ישראל שולט על ק"כ צירופי אלקים המסתירים את אור אין סוף.⁸⁻⁶
- אין מלחמה בישראל; המשך הפסוק**
הכוחות החיצוניים יונקים מק"כ הצירופים ונאבקים ביעקב, אך אין להם אחיזה בז"א דאצילות. "הוי אלקיו עמו": אבא ואמא נעשים בשבת אור פנימי, תכלית כל העליות; "ותרועת מלך בו" היא המתקת הדינים והארת פני המלך.¹⁰⁻⁹
- האם יש בימי החול מעלה שחסרה בשבת?**
אם ליעקב יש מעלה על ישראל, לכאורה יש בימי החול איכות שחסרה בשבת. התשובה: ז"א גבוה יותר בכללותו, ובשבת הוא מלביש את עצמות אבא ממש, ולכן יש בו גם את מעלת יעקב.¹²⁻¹¹

לביטול של העבד יש מעלה על אהבת ה'. העבד הראשון הוא היראה התחתונה של פסוקי דזמרה (יעקב), ה' הוא אהבת קריאת שמע, והעבד השני הוא היראה העליונה של תפילת שמונה עשרה (משה). בשבת ה' עולה להיות העבד הנאמן, ויראה זו מתחברת לשמחה: "משה שמח במתנת חלקו".

מו ש ג י ם

יעקב כיו"ד עקב יעקב יעקב

השם יעקב נדרש כיו"ד של החכמה (יסוד אבא) הנמשכת עד העקב, אל העולמות התחתונים, כדי לברר את הניצוצות שבהם.

בירורי הנוגה בירורי נוגה

הפרדת ניצוצות הקדושה מתוך קליפת נוגה, הקליפה שבה מעורבים טוב ורע, באמצעות אכילה, תפילה ומעשי ימי החול.

ישראל כשיר אל ישראל שיר אל

השם ישראל נדרש כ"שיר אל": עליית השבת, שבה העולמות מתעלים והקדושה עצמה עולה בלי בירור.

שירה ושיר שירה ושיר

שירה בלשון נקבה היא עליית מה שנתברר מלמטה; שיר בלשון זכר הוא עליית המשפיע, ז"א, המקבל מאורותיו של אבא עצמו, כפי שיהיה בעולם הבא.

ק"כ צירופי אלקים ק"כ צירופי אלקים

הצירופים השונים של חמש אותיות שם אלקים, השולטים בעולמות התחתונים ומסתיירים את אור אין סוף; ישראל שולט עליהם.

שני העבדים ב' בחי' עבד

העבד הראשון שבזוהר, היראה התחתונה של פסוקי דזמרה (יעקב), והעבד השני, היראה העליונה של תפילת שמונה עשרה הנמשכת מהחכמה העליונה (משה), וביניהם אהבת ה' שבקריאת שמע.

יעקב, יו"ד עקב ובירור הנוגה

1 ביאור ע"פ לא הביט^{1,2} הנה יעקב הוא נמשך מיסוד אבא [המלוכש בז"א ובוקע ויוצא חוץ לז"א]

ביאור על הפסוק "לא הביט". והנה יעקב נמשך מיסוד אבא [המלוכש בז"א ובוקע ויוצא אל מחוץ לז"א,

המאמר מבאר את דברי בלעם: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג, כא), ופותח בשורש הבחינה הנקראת יעקב. אבא הוא פרצוף החכמה, ויסוד אבא הוא נקודת ההעברה התחתונה שלו; נאמר כאן שיסוד אבא, המלוכש בז"א, בוקע ויוצא אל מחוץ לו.

ומזה נתהווה בחי' יעקב] והוא נמשך ויורד בבי"ע לברר בירורי נוגה בכל ששת ימי המעשה³

ומזה נתהוותה בחינת יעקב]. והוא נמשך ויורד בבי"ע, כדי לברר את בירורי הנוגה בכל ששת ימי המעשה.

האור של יסוד אבא היוצא אל מחוץ לז"א הוא שיוצר את בחינת יעקב. תפקידו לרדת בשלושת העולמות התחתונים, שבהם ניצוצות של קדושה מעורבים בקליפת נוגה, שבה הטוב והרע מעורבים זה בזה, ולברר מתוכה את הטוב במשך כל ימי החול.

וזהו פי' יעקב י' עקב שנמשך היו"ד שהוא בחי' יסוד אבא לבחי' עקב דהיינו בי"ע לברר שם בירורי נוגה.

וזהו פירוש יעקב — יו"ד עקב: היו"ד, שהיא בחינת יסוד אבא, נמשכת לבחינת עקב, כלומר לבי"ע, כדי לברר שם את בירורי הנוגה.

את השם יעקב (יעקב) אפשר לקרוא כשני חלקים: האות יו"ד (י), שרומזת לחכמה, וכאן ליסוד אבא, והמילה עקב. היו"ד של החכמה מגיעה עד ה"עקב", העולמות התחתונים ביותר, כדי לברר שם.

[כי בחכמה אתברירו^{4,5} ועי' בפי' וישלח ע"פ ויאבק איש^{6,7} בענין כי לא יכול לו⁸ מפני שיעקב היינו הארת יסוד אבא כו' ע"ש.⁹

]כי בחכמה מתבררים. ועיינו בפרשת וישלח, על הפסוק "ויאבק איש", בעניין "כי לא יכול לו" — מפני שיעקב הוא הארת יסוד אבא וכו'; עיינו שם.

ההערה שבסוגריים מסבירה מדוע דווקא חכמה יורדת: "בחכמה מתבררים", כלומר בירור הטוב מן הרע הוא פעולתה של החכמה. היא מפנה גם למאמר תורה אור על מאבקו של יעקב עם המלאך, שמבאר שהמלאך "לא יכול לו" מפני שיעקב הוא האור של יסוד אבא.

2 ועוד מבואר במ"א ע"פ ויברך יעקב¹⁰ כי יעקב לא מת¹¹ דהיינו שלא היה בבחי' שבירה¹² כלל ומשם

יורד הכח הזה להעלות הניצוצים כו'.

ועוד מבואר במקום אחר, על הפסוק "ויברך יעקב", ש"יעקב לא מת", כלומר, הוא כלל לא היה במצב של שבירה; ומשם יורד הכוח הזה להעלות את הניצוצות וכו'.

האמירה "יעקב אבינו לא מת" היא דרשה בתלמוד (תענית ה"ב). כאן היא נקראת כמונחים קבליים: שורשו של יעקב מעולם לא השתתף בשבירת הכלים, השבירה הקדומה שהקבלה מכנה "מוות"; ומשום ששורשו לא נשבר, משם מגיע הכוח להעלות את הניצוצות שנפלו.

וענין זה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] ובאוצ"ח [ובאוצרות חיים] שיעקב נתקן מאחוריים דאבא שלא נפלו לבריאה ולכן לא נז' [נזכר] בהם מיתה כו'

וענין זה הוא כפי שכתוב בעץ חיים ובאוצרות חיים: שיעקב נוצר מן האחוריים של אבא, שלא נפלו לבריאה; ולכן לא נאמרה בהם מיתה וכו'.

בכתבי האר"י יש לאבא בחינת "אחוריים", כלומר צד חיצוני, ובחינת האחוריים הזאת של אבא לא נפלה לבריאה בשבירה. מכיוון שיעקב נוצר ממנה, לא נאמרת על בחינות אלה "מיתה" — המונח הקבלי לנפילה בשבירה.

ובזה יתרון מעלתו אפילו על בחי' ז"א שהוא כללות וי"ק [וי קצוות] דאצי' שבהן הי' [היה] שבה"כ [שבירת הכלים]. והשתא א"ש [אתי שפיר] דהבירור הוא ע"י יעקב כו'

ובכך יתרונו ומעלתו אפילו על בחינת ז"א, הכולל את שש הקצוות של אצילות, שבהן הייתה שבירת הכלים. וכעת מובן שהבירור נעשה באמצעות יעקב וכו'

ז"א, שש הספירות הרגשיות של אצילות, הוא המקום שבו התרחשה שבירת הכלים, ולכן מבחינה זו יעקב ניצב אף למעלה ממנו. הדבר מסביר מדוע הבירור נעשה באמצעות יעקב: רק מי שמעולם לא נפל יכול להעלות את מה שנפל.

והנה זלע"ז [זה לעומת זה] עשה האלקים¹³ דכמו שיש חכמה בקדושה והם בחי' או"א [אבא ואימא] דמשם נלקח יעקב כך נתהוה בסט"א [בסטרא אחרא] ג"כ חכמה דקליפה ע"ד חרטומי מצרים¹⁴ או כמ"ש חכמים המה להרע.¹⁵

והנה, "זה לעומת זה עשה אלקים": כשם שיש חכמה בקדושה, היינו בחינת אבא ואמא, שממנה נלקח יעקב, כך נוצרה גם בסטרא אחרא חכמה של קליפה, בדוגמת החרטומים של מצרים, או כפי שכתוב: "חכמים המה להרע".

עקרונו של שלמה, "זה לעומת זה עשה אלקים" (קהלת ז, יד), פירושו שלכל כוח קדוש יש מקבילה בלתי קדושה. כנגד חכמה שבקדושה, בחינת אבא ואמא שממנה בא יעקב, עומדת "חכמה של קליפה", כמו מלאכתם של חרטומי פרעה, או של אלה שירמיהו מכנה "חכמים המה להרע".

3 והנה כשזה קם זה נופל^{16,17} דהיינו ע"י גילוי חכמה דקדושה שהוא בחי' י' עקב אזי ממילא מתבטלים החכמה חיצוניות דסט"א [דסטרא אחרא]

והנה, "כשזה קם זה נופל": כלומר, על ידי גילוי חכמת הקדושה, שהיא בחינת יו"ד-עקב, מתבטלת מאליה החכמה החיצונית של הסטרא אחרא.

"כשזה קם זה נופל" הוא פירושו של רש"י על התאומים יעקב ועשו: שניהם אינם יכולים להיות חזקים בעת ובעונה אחת. לכן, כאשר מתגלה חכמת הקדושה, היו"ד-עקב, החכמה החיצונית המנוגדת של הצד האחר מאבדת את כוחה מאליה, בלי מאבק.

וזהו לא הביט און ביעקב¹⁸ פי און הוא חכמה דקליפה מלשון ואיש און מחשבותיו.¹⁹ שהם המחשבות רעות מחכמה הנ"ל.

וזהו "לא הביט און ביעקב". פירוש הדבר: און הוא חכמת הקליפה, על פי הביטוי "ואיש און מחשבותיו", כלומר המחשבות הרעות הנובעות מן החכמה האמורה.

כאן נקרא הפסוק מחדש: און, שמשמעותו הרגילה היא עוול, מציין את חכמת הקליפה, כפי שנאמר בישעיהו "איש און מחשבותיו", שם און מופיע בהקשר של מחשבות. אלו המחשבות הרעות הנובעות מאותה חכמה שאינה בקדושה.

לא יוכל להביט כלל בבחינת יעקב שהוא בהתגלות החכמה דקדושה שהאור דוחה את החשך כו'

היא אינה יכולה להביט כלל בבחינת יעקב, שהיא גילוי חכמת הקדושה, שכן האור דוחה את החושך וכו'.

כלומר, און אינו יכול אפילו להביט ביעקב, מפני שיעקב הוא גילוי חכמת הקדושה. אין צורך להילחם בחושך; האור דוחה אותו מעצם נוכחותו.

וכן הוא למטה בעבודת ה' בכל ימות החול צ"ל בבחי' יעקב לברר בירורים ע"י התפלה שממשיך גילוי היו"ד בחי' חכמה ורעו"ד [ורעותא דליבא] בבחי' עקביים וע"י סור מרע ועשה טוב²⁰ [ועמשי"ל] [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ וישב יעקב.^{21, 22}

וכך הוא גם למטה, בעבודת ה': בכל ימות החול צריך להיות בבחינת יעקב, לברר בירורים באמצעות התפילה, שבאמצעותה ממשיכים את גילוי היו"ד, בחינת חכמה, ואת רצון הלב אל בחינת העקביים; וכן באמצעות "סור מרע ועשה טוב" [ועינינו במה שנכתב לעיל על הפסוק "וישב יעקב"].

כך גם בעבודת האדם בימות החול: עליו לעבוד בבחינת יעקב ולברר בירורים באמצעות התפילה, שממשיכה את היו"ד של החכמה ואת כמיהת הלב אל ה"עקביים" — החלקים הנמוכים והמעשיים ביותר בחיים — וכן באמצעות "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו). הסוגריים המרובעים מפנים למאמר קודם על הפסוק "וישב יעקב".

קטע 2 • 41-5

עמל בימי החול, לא בשבת

4 ואזי לא הביט און ביעקב כנ"ל. אמנם בשבת כתיב ולא ראה עמל בישראל.²³ כי בבחי' יעקב

ואז מתקיים "לא הביט און ביעקב", כנזכר לעיל. בשבת, לעומת זאת, נאמר "ולא ראה עמל בישראל". שכן בבחינת יעקב

כאשר האדם עובד בבחינת יעקב, מתקיים החלק הראשון של הפסוק. החלק השני, "ולא ראה עמל בישראל", מוסב על שבת, וכעת המאמר מסביר מדוע העמל שייך ליעקב ולא לישראל.

נמצא בחינת עמל אדם לעמל יולד²⁴ שהוא העבודה והיגיעה לכרר בירורי נוגה והרי יורד ממקומו בכחי עקביים לכרר שם וזהו ענין ששת ימים תעבוד

נמצא בבחינת יעקב עניין העמל, "אדם לעמל יולד". זהו העמל והיגיעה בבירור בירורי נוגה: האדם יורד ממקומו, בבחינת עקביים, כדי לכרר שם. וזהו פירוש "ששת ימים תעבוד".

עבודתו של יעקב היא עמל, ככתוב "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז): כדי לכרר את הנוגה צריך האדם לצאת ממדרגתו ולרדת אל "העקביים". זהו פירוש הציווי לימי החול, "ששת ימים תעבוד".

וכמו עד"מ עיבוד העורות שנק' עבודה שצריך עבודה ויגיעה עד שישתנו ממהותן הראשון למהות אחר שיהיו ראויים

וכמשל לעיבוד עורות, הנקרא עבודה: נדרשים עבודה ויגיעה עד שהעורות משתנים ממהותם הראשונה למהות אחרת, ונעשים ראויים

המילה "עבודה" משמשת גם לעיבוד עורות: יש לעבד את העור הגולמי בעבודה מאומצת, עד שמהותו משתנה והוא נעשה עור מעובד. המשל מלמד שעבודה היא מאמץ המביא לשינוי מהותו של דבר.

לעשות מהם מנעלים וכה"ג [וכהאי גוונא] וכמ"כ [וכמו כן] ג"כ ענין בירורי נוגה לאהפכא מחשוכא לנהורא ע"י שאוכל ומתפלל בכח האכילה ה"ז [הרי זה] עבודה לשנותן ממהותן.

לעשות מהם נעליים וכדומה. וכך גם ענין בירורי נוגה, להפוך חושך לאור: כאשר אדם אוכל ומתפלל בכוח האכילה, הרי זו עבודה המשנה אותם ממהותם.

בירור הנוגה הוא עבודה מאתו סוג: כאשר אדם אוכל ואחר כך מתפלל בכוח שקיבל מן האכילה, הוא משנה את האוכל ממצבו הטבעי, והופך חושך לאור. שינוי זה הוא עבודה במלוא מובן המילה.

5 ולעשות מיש אין. שהוא משנה סדר ההשתלשלות. ולכן זהו בחי' עבודה ועמל. ולכן נאמר בשבת

ולהפוך "יש" ל"אין", דבר שמשנה את סדר ההשתלשלות. לכן זו בחינה של עבודה ועמל. ומשום כך נאמר על שבת,

בירור פירושו להפוך "יש" — דבר שמרגיש שהוא עומד בפני עצמו — ל"אין", כלומר לביטול לפני ה'. הדבר מנוגד לסדר הטבעי של השתלשלות העולמות, הנמשכת מ"אין" ל"יש", ולכן הוא דורש עבודה ועמל.

כי בו שבת²⁵ מכלל שבששת ימי המעשה הוא בחי' עמל. וזה נמצא ושייך דוקא בבחי' יעקב.

"כי בו שבת" — ומכאן שבששת ימי המעשה יש בחינה של עמל. דבר זה נמצא ושייך דוקא בבחינת יעקב.

על היום השביעי נאמר "כי בו שבת" (בראשית ב, ג); המנוחה מלמדת שששת הימים שלפניו היו ימי מלאכה. עמל זה של ימי החול שייך דוקא לבחינת יעקב.

אבל בישראל לא יש בחי עמל. פי' כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שבחול הוא זיווג יעקב ורחל ואז

אבל בישראל אין בחינה של עמל. כלומר, כפי שנכתב בפרי עץ חיים, בימי החול יש זיווג של יעקב ורחל, ואז

בישראל, לעומת זאת, אין עמל. פרי עץ חיים מלמד שבימי החול יש זיווג, כלומר חיבור שבאמצעותו נמשכת השפעה אלוהית למטה, בין יעקב לרחל — התצורה הנקבית המקבלת.

נמצא עבודת הבירורים שיורדים בכי"ע לברר ואח"כ מתעלים באצ"י בשעת התפלה כו' אבל בשבת הוא זיווג ישראל ורחל. ישראל היינו ז"א.

יש עבודת בירורים: הם יורדים לבריא, ליצירה ולעשיה כדי לברר, ואחר כך עולים לאצילות בזמן התפילה וכו'. אבל בשבת יש זיווג של ישראל ורחל. ישראל הוא ז"א.

בזיווג של ימי החול יש עבודת בירור: הכלים יורדים לעולמות התחתונים כדי לברר, ואחר כך עולים לאצילות בזמן התפילה. בשבת הזיווג הוא של ישראל ורחל, ו"ישראל" כאן הוא ז"א עצמו, בן הזוג העליון.

קטע 3 • 61-8

ישראל כשיר אל: שני סוגי עלייה

6 והיינו שבשבת אין יורדים הכלים דאצ"י לברר בכי"ע שזהו בחי' יעקב יוד עקב. כ"א אדרבה מתעלים הבירורים שהובררו בחול ליכלל באצ"י כי בשבת הוא עליות העולמות וזהו בחי' ישראל שיר אל.

כלומר, בשבת כלי אצילות אינם יורדים לברר בבריא, יצירה ועשיה, וזו בחינת יעקב — יו"ד עקב; אלא להפך: הבירורים שהתבררו בימות החול עולים להיכלל באצילות, שכן בשבת העולמות עולים. זו בחינת ישראל — שיר אל,

בשבת אין דבר יורד כדי לברר; קורה ההפך: מה שהתברר במשך השבוע עולה ונכלל באצילות, וכל העולמות עולים. משום כך מדרגת השבת נקראת ישראל, שנקרא כאן "שיר אל".

שהוא בחי' השיר וההעלאה. שכל עליות הוא ע"י שיר והיינו ההעלאה של בחי' אל שנעשה מאו"ח [מאור חוזר] של הבירורים ועי"ז ממשיכים מ"ד [מייך דוכרין] ממקום גבוה היינו גילוי התענוג עליון שיתענוגו על ה'.

שהיא בחינת שירה ועלייה. שהרי כל עלייה נעשית באמצעות שירה; וזו העלייה של בחינת אל, הנוצרת מן האור החוזר של הבירורים. באמצעותה ממשיכים מים דכורין ממקום גבוה, כלומר, גילוי התענוג העליון, כדי שיתענוגו על הוי'.

השירה היא לשון של עלייה, שכן היא מרוממת. עליית "אל" נוצרת באמצעות "האור החוזר" — האור העולה מלמטה בעקבות בירורי השבוע. בתגובה לכך יורדים "מים דכורין", כלומר, השפע שמלמעלה, ממקור נעלה: התענוג העליון, כפי שמבטיח הנביא ביחס לשבת: "אז תתענג על הוי'".

[ואפשר לומר דפי שיר אל היינו כדפי ע"פ שירו לה' שיר חדש.^{26,27} דהנה כשמתבררים מ"ן [מ"ן נוקבין]

דבי"ע ועולי [ועולים] להתכלל במ"ד [במ"ן דוכרין] דתיקון

[ואפשר לומר שפירוש "שיר אל" הוא כפי שהתבאר על הפסוק "שירו לה' שיר חדש". שהרי כאשר המים נוקבין של בריאה, יצירה ועשיה מתבררים ועולים להיכלל במים דכורין של [עולם] התיקון,

הצעה נוספת, המובאת בסוגריים מרובעים, קושרת את "שיר אל" להסבר על הפסוק "שירו לה' שיר חדש" (תהילים צו, א). מים נוקבין הם הכמיהה העולה מלמטה; כאן מדובר בניצוצות המתבררים בעולמות התחתונים ועולים להצטרף למים דכורין — השפע שמלמעלה — של התיקון, העולם המתוקן של אצילות.

אזי נקי שירה חדשה שירה ל' [לשון] נקבה. כי ב"ע נקי דרך כלל עלמא דנוקי [דנוקבא] לגבי אצי.

אז היא נקראת "שירה חדשה"; "שירה" היא לשון נקבה. שכן בריאה, יצירה ועשיה נקראות בדרך כלל "עולם הנוקבא" ביחס לאצילות.

עלייה זו נקראת "שירה חדשה", בלשון נקבה, כפי שנאמר בברכה שלאחר קריאת שמע של שחרית. הלשון הנשית מתאימה משום שהעולמות התחתונים בכללותם הם עולם המקבל, "הנשי", ביחס לאצילות.

7 ונקי שירה חדשה כי זהו דבר חדש שיתכלל דבר שנפל בשבירה בנוגה ויעלה למעלה בקדושה עליונה

דאצי וכן עליית המלי כשהיא עולה מבי"ע לאצילות נקי שירה ל' [לשון] נקבה.

והיא נקראת "שירה חדשה", משום שזהו דבר חדש: דבר שנפל בשבירה לתוך נוגה נכלל ועולה למעלה, אל הקדושה העליונה של אצילות. וכן עליית מלכות, כשהיא עולה מבריאה, יצירה ועשיה לאצילות, נקראת שירה — לשון נקבה.

השירה היא "חדשה" משום שדבר שנפל לנוגה בשבירה עולה כעת אל הקדושה העליונה של אצילות, וזהו מצב חדש ממש. בדומה לכך, כאשר מלכות עולה מן העולמות התחתונים לאצילות, עלייתה נקראת בלשון נקבה — שירה.

אבל שיר ל' [לשון] זכר הוא ענין עליית הדכר עצמו דהיינו התעלות בחי' ז"א שיקבלו כלים דז"א מאורות

דאבא עצמם

אבל "שיר", לשון זכר, הוא ענין עליית הזכר עצמו, כלומר התעלות בחינת ז"א, כך שכליו של ז"א יקבלו ישירות מאורות אבא עצמם,

"שיר", לשון זכר, הוא סוג אחר של עלייה: עלייתו של הזכר, המשפיע — ז"א עצמו. כליו מקבלים ישירות מאורות אבא עצמם, בלי שמשוהו מלמטה יתברר.

דהיינו אור א"ס השורה בחכמה והוא עליי [עלייה] שלא עיי בירורים כלל רק עליי [עלייה] ותוספות אור דקדושה עצמה

כלומר, אור אין סוף השורה בחכמה. זוהי עלייה שאינה באה באמצעות בירורים כלל, אלא רק עלייה ותוספת אור של הקדושה עצמה,

אורות אבא הם אור אין סוף השורה בחכמה. עלייה זו אינה נובעת כלל מבירור של דברים תחתונים; הקדושה עצמה עולה למעלה ומקבלת אור נוסף.

וכמו שיהי [שיהיה] לעייל [לעיתיד לבוא] כשיושלם הבירור ואת רוח הטומאה אעביר²⁸ כוי ולא יהיה רע כלל ואעפ"כ [ואף על פי כן] יהי [יהיה] עליות בקדושה עצמה

וכך יהיה לעיתיד לבוא, כאשר יושלם הבירור ו"את רוח הטומאה אעביר" וגו', ולא יהיה רע כלל; ואף על פי כן יהיו עליות בתוך הקדושה עצמה,

כך יהיה לעיתיד לבוא, כאשר כל הבירורים יושלמו והי' ייסיר את רוח הטומאה" (זכריה יג, ב): לא יישאר עוד רע שיש לברר, ואף על פי כן הקדושה תמשיך לעלות.

וכמו שהוא מעין ודוגמא זו גם בזמן הזה בשבת שהעליי [שהעלייה] דשבת היא שלא עיי בירורים כבחול

וכעין זה יש גם בזמן הזה, בשבת: עליית השבת אינה באה באמצעות בירורים, כפי שקורה בימות החול,

גם השבת בזמן הזה היא מעין טעימה מן המצב העתידי, משום שעלייתה אינה נעשית באמצעות בירור, כפי שעליית ימות החול נעשית.

כי בשבת בורר אסור אלא שמ"מ עליי [עלייה] שבת הוא עיי בירורים דחול וכמאמר מי שטרח בעייש [בערב שבת]²⁹ כוי.

שהרי בשבת אסור לברור. ובכל זאת, עליית השבת באה באמצעות הבירורים של ימות החול, כמאמר: "מי שטרח בערב שבת" וגו'.

ברירה — הפרדת הטוב מן הרע — היא אחת המלאכות האסורות בשבת, ומכאן שהשבת אינה זמן של בירורים. ובכל זאת, עליית השבת בזמן הזה תלויה בבירורים שנעשו בימות החול, כדברי הגמרא: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" (עבודה זרה ג ע"א).

אבל לעייל [לעיתיד לבוא] ליום שכולו שבת^{30,31} תהיה העלייה שלא עיי בירורים כלל ונקי עלייה זו בשם שיר לשון זכר בחינת דכר כוי.

אבל לעיתיד לבוא, "ליום שכולו שבת", העלייה לא תהיה באמצעות בירורים כלל; ועלייה זו נקראת "שיר", לשון זכר, בחינת הזכר, וגו'.

בעתיד, ב"יום שכולו שבת", העלייה תתרחש ללא כל בירור. עלייה כזאת נקראת "שיר", הצורה הזכרית — עלייתו של המשפיע עצמו.

8 ועפ"י [ועל פי זה] **י"ל** [יש לומר] **שנק' עלייה דשבת שיר אל שהוא עלייה דקדושה עצמה שלא ע"י כירורים כמו בחול כו' והיינו כמ"ש בע"ח** [בעץ חיים] **סוף ש"ל והז"א נק' אל כו' ע"ש.**

ועל פי זה אפשר לומר שהעלייה של שבת נקראת "שיר אל", מפני שזו עלייה של הקדושה עצמה, ולא באמצעות כירורים כמו בימות החול וכו'. וזהו ככתוב בעץ חיים, בסוף שער ל': "והז"א נקרא אל" וכו'; עיינו שם.

בהמשך להבחנה שהוצגה קודם, עליית השבת נקראת "שיר אל", בלשון זכר — "שיר" — מפני שזו הקדושה עצמה שעולה, ולא דבר שהתברר מלמטה. הדבר מתאים לדברי עץ חיים, שז"א נקרא "אל", כך ש"שיר אל" הוא עליית ז"א עצמו.

אמנם י"ל [יש לומר] **ג"כ בפ"י שיר אל ע"ש עליית המלי עיין בזהר פ' בראשית** ³² **[(ד"יט ע"א) ובמק"מ (ובמקדש מלך) שם].** וזהו שבבחינת ישראל נאמר כי שרית עם אלקים.³³

אולם אפשר גם לומר, בפירוש "שיר אל", שהוא נקרא על שם עליית מלכות; עיינו בזהר, פרשת בראשית [(דף י"ט ע"א), ובמק"מ שם]. וזהו שבבחינת ישראל נאמר: "כי שרית עם אלקים".

מוצע כאן פירוש שני: "שיר אל" עשוי להתייחס לעליית מלכות, כמתואר בזהר על המרכבה בפרשת בראשית ובפירוש מקדש מלך שם. גם השם ישראל קשור לפסוק "כי שרית עם אלקים" (בראשית ל"ב, כ"ט): ישראל הוא מי שגובר על אלקים.

והענין כי הנה נודע שיש ק"כ צירופי אלקים בעולמות בי"ע בסוד מלך אלקים על גוים ³⁴ **[(דהיינו מז"א דבריא עד סיום מלכות דעשיה הם ק"ך צירופים]**

והענין הוא, כידוע, שיש מאה ועשרים צירופים של [שם] אלקים בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, בסוד "מלך אלקים על גוים" [כלומר, מז"א דבריא עד סיום מלכות דעשיה יש מאה ועשרים צירופים]

את חמש האותיות של שם אלקים אפשר לסדר במאה ועשרים סדרים שונים, וצירופים אלה שולטים בשלושת העולמות התחתונים, ככתוב: "מלך אלקים על גוים" (תהילים מ"ז, ט'). ההערה שבסוגריים המרובעים מגדירה את תחומם: מז"א דבריא עד סופה של מלכות דעשיה.

של אלקים כמ"ש בסוף ספר מבוא שערים וע' בע"ח [בעץ חיים] **שער השמות] ונמשכים מבחי' מלי' דאצי' שנק' שם אלקים שהוא בחי' יחודא תתאה שמסתיר להיות העולם נראה ליש.**

של אלקים, ככתוב בסוף ספר מבוא שערים; ועיינו בעץ חיים, שער השמות]. והם נמשכים מבחינת מלכות דאצילות, שנקראת שם אלקים, והיא בחינת יחודא תתאה, המסתירה וגורמת לעולם להיראות כיש.

ההערה שבסוגריים המרובעים מציינת את המקורות: סוף מבוא שערים ושער השמות בעץ חיים. צירופים אלה נמשכים ממלכות דאצילות, הנקראת שם אלקים, והיא בחינת יחודא תתאה. תפקידה להסתיר את האור האלוהי, כך שהעולם נראה כאילו הוא קיים בפני עצמו — יש.

אבל בחי' ישראל שהוא בחי' ז"א דאצילות הוא משתרר ומושל על שם אלקים שלא יסתיר

אבל בחינת ישראל, שהיא בחינת ז"א דאצילות, שוררת ושולטת על שם אלקים, כדי שלא יסתיר

ישראל, ז"א דאצילות, שולט על שם אלקים; זהו פירוש "שרית" — "שלטת" או "נאבקה". משמעות שלטונו היא שאלקים אינו יכול עוד להסתיר את מה שמאחוריו.

על אור אי"ס ב"ה [ועי' במ"א בביאור דמזוזה מימין³⁵ ונר חנוכה משמאל בפ"י כי אני ידעתי כי גדול³⁶ הוי' ואדונינו מכל אלקים כו'].

על אור אין סוף ברוך הוא [ועיינו במקום אחר בביאור "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", בפירוש "כי אני ידעתי כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים" וכו'].

מה שאלקים מסתיר הוא אור אין סוף עצמו. ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה לביאור "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", על הפסוק "כי אני ידעתי כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים" (תהילים קל"ה, ה'): הוי' עומד למעלה מכל ההסתרות של אלקים.

קטע 4 • 91-10

אין מלחמה בישראל; המשך הפסוק

9 והנה ע"י השתלשלות ק"ך צירופי אלקים יש יניקה ג"כ לחיצונים ועי' שרים וע"ז נאמר ויאבק איש עמו³⁷ כו'

והנה, באמצעות השתלשלות של מאה ועשרים צירופי אלקים, יש יניקה גם לכוחות החיצוניים ולשבעים השרים; ועל כך נאמר: "ויאבק איש עמו" וכו',

באמצעות השתלשלותם של מאה ועשרים צירופי אלקים, גם הכוחות החיצוניים ו"שבעים השרים" — השרים העליונים של שבעים האומות — מקבלים יניקה. זהו ה"איש" שנאבק עם יעקב (בראשית לב, כה).

והיינו עם בחי' יעקב שיורד בבי"ע לברר כו' וזהו בחי' מלחמה. ואעפ"כ [ואף על פי כן] לא יכול לו.³⁸ כלומר, עם בחינת יעקב, היורדת לבריאה, יצירה ועשיה כדי לברר וכו'; וזוהי בחינת מלחמה. ואף על פי כן, "לא יכול לו".

המאבק הוא עם יעקב, משום שיעקב יורד לעולמות התחתונים, שבהם כוחות אלה מקבלים יניקה, וזוהי בחינת מלחמה. ואף על פי כן, המלאך "לא יכול לו", שכן יעקב הוא אור מיסוד אבא, כפי שהוסבר לעיל.

אך כ"ז [כל זה] לא שייך רק בבחי' יעקב אבל בבחי' ישראל אין שייך בחי' מלחמה כי בז"א דאצי' אין שום יניקה להעי' [להשבעים] שרים והחיצונים כו' וזהו לא ראה עמל בישראל.³⁹

אך כל זה שייך רק בבחינת יעקב; אבל בבחינת ישראל אין שייכת בחינת מלחמה, שכן בז"א דאצילות אין לשבעים השרים ולכוחות החיצוניים שום יניקה כלל וכו'. וזהו "לא ראה עמל בישראל".

בז"א דאצילות אין לכוחות החיצוניים שום אחיזה, ולכן בבחינת ישראל אין מלחמה. זהו חלקו השני של הפסוק: "ולא ראה עמל בישראל".

[וכן באדם בגילויי בחי' זו בשבת שהוא בחי' שיר אל אהבה בתענוגים⁴⁰ שזהו בחי' כנסת ישראל שמקבל מ ישראל דלעילא כו'.

[וכך גם באדם, בהתגלות בחינה זו בשבת, שהיא בחינת "שיר אל" — אהבה בתענוגים; וזוהי בחינת כנסת ישראל, המקבלת מ ישראל דלעילא וכו'.

ההערה שבסוגריים מיישמת זאת באדם: בשבת מתגלה בו בחינת "שיר אל" כאהבה בתענוגים (שיר השירים ז, ז), אהבה המתענגת בה'. זוהי בחינת כנסת ישראל, קהילת הנשמות, המקבלת מ ישראל דלעילא, ז"א.

10 וכמבואר במ"א ע"פ זכור את אשר עשה לך עמלק⁴¹ אזי ממילא תמחה את כל המדות רעות שאין להם שום יניקה כו'.

וכפי שמוסבר במקום אחר, על הפסוק "זכור את אשר עשה לך עמלק": אזי ממילא תמחה את כל המדות הרעות, שאין להן שום יניקה וכו'.

הסוגריים המרובעים מסתיימים בהפניה להסבר על הפסוק "זכור את אשר עשה לך עמלק" (דברים כה, יז): כאשר מתגלה אותה אהבה שבתענוגים, המדות הרעות מתפוגגות מעצמן, משום שאין להן עוד ממה לינוק. הדבר מהדהד את הציווי "למחות" את עמלק.

ה' אלקיו עמו⁴² פי' ה' אלקי הוא בחי' או"א [אבא ואימא] דאצילות הם עמו דז"א ממש שנתלכשו בו בבחי' א"פ [אור פנימי] ממש משא"כ בחול הם עליו בבחי' אור מקיף

"הוי' אלקיו עמו": פירוש הדבר הוא שהוי' ואלקים הם בחינת אבא ואמא דאצילות, והם ממש "עמו" — עם ז"א — כשהם מתלכשים בו ממש כאור פנימי; ואילו בימות החול הם מעליו בבחינת אור מקיף.

הפסוק ממשיך: "הוי' אלקיו עמו" (במדבר כג, כא). הוי' ואלקים מציינים כאן את אבא ואמא, חכמה ובינה: בשבת הם "עמו", בתוך ז"א כאור פנימי, ואילו בימות החול הם מעליו כאור מקיף, המשפיע מבחוץ ואינו נקלט בתוכו.

והענין הוא שמבחי' המקיפים שבחול נעשה בשבת בחי' א"פ [אור פנימי]⁴³ ונמשכים מקיפים יותר עליונים (וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת פרק ז'. אמנם יש אח"כ עוד עליות לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] בשבת עד שמתעלים למקום או"א [אבא ואימא] ממש ועוד כו' כי)

והענין הוא שמבחינת האורות המקיפים שבימות החול נעשה בשבת אור פנימי, ונמשכים אורות מקיפים עליונים יותר. (וראה פרי עץ חיים, שער השבת, פרק ז'. אמנם לאחר מכן יש עוד עליות לז"א ונוקבא בשבת, עד שהם מתעלים למקומם ממש של אבא ואמא, ועוד וכו'. כי)

העיקרון הוא שבשבת מה שהיה אור מקיף בימות החול נעשה אור פנימי, ולמעלה ממנו מופיעים אורות מקיפים חדשים ועליונים יותר. הסוגריים מפנים לפרי עץ חיים ומוסיפים שבהמשך השבת ז"א ונוקבא מתעלים עוד, עד למקומם ממש של אבא ואמא ואף למעלה מכך.

זהו תכלית עליות העולמות שמהמקיפים יהי [יהיה] פנימים ויומשכו מקיפים עליונים יותר [עיינן] מזה
בביאור ע"פ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל.⁴⁴

זהו תכלית עליות העולמות: שהאורות המקיפים יעשו פנימים, ויימשכו אורות מקיפים עליונים יותר [ראו על כך
בביאור על הפסוק "בימים] הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל",

המעבר הזה — הפיכת האור המקיף לאור פנימי והופעת אור מקיף עליון יותר — הוא תכלית כל עליות העולמות. הסוגריים מפנים לביאור
על הפסוק "בימים הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל" (ישעיהו כז, ו).

לעיל ס"פ שמות] וכנודע שבחול הוא יחוד הוי' ואלקים ובשבת הוא יחוד הוי' ואהיה שהוא מבחי
הכתר ע' [עיינן] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער י"ט פ"ד.

לעיל, בסוף פרשת שמות]. וכידוע, בימות החול יש ייחוד הוי' ואלקים, ואילו בשבת יש ייחוד הוי' ואהיה, שהוא
מבחינת כתר; ראו פרי עץ חיים, שער י"ט, פרק ד'.

הביאור הזה נמצא בתורה אור, בסוף פרשת שמות. בימות החול הייחוד הוא של הוי' עם אלקים, ואילו בשבת הוא של הוי' עם אהיה, שם
הנמשך מכתר, הבחינה שלמעלה מן השכל, כפי שמוסבר בפרי עץ חיים.

ותרועת מלך בו ל' [לשון] תרועם בשבת⁴⁵ הוא המתקת הדינין ול' [ולשון] ריעות וחיבה היינו כמ"ש באור
פני מלך חיים⁴⁶ היינו שאז נמשך במלי שע"ה [שעליו השלום] נהורין שזהו אור פני מלך בחי הארת פנים
כו':

"ותרועת מלך בו": תרועה מלשון "תרועם בשבת" — שבירה, כלומר המתקת הדינים; וכן מלשון ריעות וחיבה,
כלומר כפי שכתוב "באור פני מלך חיים". הכוונה היא שאז נמשכים במלכות שע"ה נהורין, שהם "אור פני מלך" —
בחינת הארת פנים וכו'.

את "ותרועת מלך בו" דורשים בשני אופנים. תרועה מלשון "תרועם בשבת" (תהילים ב, ט) פירושה שבירה, כלומר המתקת הדינים;
ותרועה מלשון ריעות פירושה קרבה, כמו בפסוק "באור פני מלך חיים" (משלי טז, ט): בשבת נמשכים במלכות שע"ה נהורין, כהארת פני
המלך.

קטע 5 • 111-12

האם יש בימי החול מעלה שחסרה בשבת?

11 אך הנה צ"ל דמבואר למעלה שעם היות דיעקב הוא למטה מבחי ישראל שהוא ז"א מ"מ יש בו מעלה
יתירה ג"כ כו' וכנזכר לעיל בביאור דמי מנה עפר יעקב⁴⁷ כו'.

אך כעת יש להבין: הוסבר לעיל שאף שיעקב נמצא למטה מבחינת ישראל, שהיא ז"א, יש בו בכל זאת גם מעלה
מיוחדת וכו', כפי שהוזכר לעיל בביאור על "מי מנה עפר יעקב" וכו'.

קושיה: הוסבר קודם שיעקב, אף שהוא למטה מישראל (ז"א), ניחן במעלה מיוחדת משלו, בהיותו מבחינת יסוד אבא. הדברים נאמרו
בביאור על "מי מנה עפר יעקב" (במדבר כג, י').

וא"כ איך יתכן להסכים זה עם מ"ש כאן דבחול הוא בחיי יעקב ושבת הוא בחיי ישראל.

אם כן, כיצד אפשר ליישב זאת עם מה שכתוב כאן, שהחול הוא בחינת יעקב והשבת היא בחינת ישראל?

אם ליעקב יש מעלה על ישראל, כיצד ייתכן שהחול הוא בחינת יעקב והשבת היא בחינת ישראל? לכאורה פירוש הדבר הוא שבחול יש מעלה שחסרה בשבת.

12 והרי חלילה לומר שיש בחיי בחול מה שאינו בשבת ח"ו [חס ושלום]. אמנם באמת לק"מ [לא קשה מידי]

דמלבד דמ"מ בחיי ז"א הוא למעלה מבחי יעקב

שהרי חלילה לומר שבחול יש בחינה שאינה קיימת בשבת, חס ושלום! אבל באמת אין כאן קושי כלל. שכן, מלבד העובדה שמכל מקום ז"א גבוה מבחינת יעקב

אין להעלות על הדעת שבשבת, הזמן הקדוש יותר, חסרה מעלה שקיימת בחול. התשובה מורכבת משני חלקים; הראשון הוא שבסיכומו של דבר, ז"א גבוה מיעקב.

בכלל וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בתהלים ס"י ע"ח⁴⁸ ע"פ ויקם עדות ביעקב⁴⁹ כו' וגם אי' [איתא] דז"א שרשו גבוה אפילו מאו"א [מאבא ואימא] כנודע מענין ז"א בעתיקא אחיד ותליא כו'.

בכלל; ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל על תהלים, פרק ע"ח, על הפסוק "ויקם עדות ביעקב" וגו'. עוד נאמר ששרשו של ז"א גבוה אפילו מאבא ואמא, כידוע מן העניין שז"א אחוז ותלוי בעתיקא וגו'.

העובדה שז"א גבוה מיעקב בכלל עולה מדברי האריז"ל על הפסוק "ויקם עדות ביעקב" (תהלים ע"ח, ה). יתר על כן, שורשו של ז"א גבוה אפילו מאבא ואמא, כפי שמוכן מן הביטוי הידוע שז"א "אחוז ותלוי בעתיקא" — המדרגה הפנימית ביותר שבכתר.

אך עוד זאת כי הנה יתרון מעלה זו שבבחי יעקב היותו מיסוד אבא. הרי גם בחיי זו ממש נמצאת בשבת בז"א ביתר שאת.

אך יש עוד עניין: מעלתו של יעקב היא היותו מיסוד אבא; אולם אותה בחינה ממש נמצאת גם בשבת בז"א, ואף ביתר שאת.

זהו החלק השני: מעלתו של יעקב היא שהוא נמשך מיסוד אבא, ואותה מעלה עצמה מצויה בז"א בשבת, וביתר שאת.

שהרי בשבת עולה ז"א ומלביש לעצמיות האורות דאבא ממש עד שנמצא אז ז"א במדרגת אבא ממש וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]⁵⁰ גבי מוסף דשבת בפ"י זכר למע"ב [למעשה בראשית]⁵¹. נמצא בשבת יש ב' המעלות היינו בחיי ז"א כשמלביש לעצמיות אבא ממש.

שהרי בשבת ז"א עולה ומלביש את עצמות האורות של אבא ממש, עד שאז ז"א נמצא במדרגתו ממש של אבא, כפי שנכתב בפרי עץ חיים בעניין מוסף של שבת, בביאור "זכר למעשה בראשית". נמצא שבשבת יש שתי המעלות: בחינת ז"א כשהוא מלביש את עצמות אבא ממש.

בשבת, בתפילת מוסף, ז"א עולה ומלביש את עצמות האורות של אבא, עד שהוא עומד במדרגתו של אבא, כפי שמבאר פרי עץ חיים על המילים "זכר למעשה בראשית" במוסף של שבת. נמצא שבשבת יש שתי מעלות: מעלתו העצמית של ז"א, ועצמות אבא.

קטע 6 • 131-19

עבד וכן בתפילה

13 וביאור בחיי אלו בעבודת ה' הנה נודע דיש ב' בחינות היינו בחיי עבד ובחי' בן ועם היות דבכלל בחיי בן

גבוה יותר

ובהסבר הבחינות הללו בעבודת ה': ידוע שיש שתי בחינות — בחינת עבד ובחינת בן. ואף שבדרך כלל בחינת הבן גבוהה יותר,

כדי ליישם זאת בעבודת ה', יש שני אופני עבודה: של עבד ושל בן. הבן, שעובד מתוך אהבה, נעלה בדרך כלל.

שהוא העובד מאהבה אעפ"כ [אף על פי כן] בבחי' א' יש מעלה יתירה ג"כ בבחי' עבד שהוא בחיי הביטול למעלה מן הטעם והדעת המושג [ועי' ע"פ כי עמך מק"ח [מקור חיים]⁵² ובפ' שלח ע"פ ועתה יגדל]⁵³ כו'.

שהרי הוא עובד מתוך אהבה, אף על פי כן, מבחינה אחת יש גם מעלה יתרה בבחינת עבד: הביטול שלמעלה מן הטעם והדעת המובנים [ועיינו על הפסוק "כי עמך מקור חיים", ובפרשת שלח על הפסוק "ועתה יגדל נא כוח אדני"] וכו'.

אולם לעבד יש מעלה משלו: ביטול שלמעלה מן הטעם וההבנה — הוא מציית מפני שהוא עבד, ולא מפני שהוא מבין. ההפניה שבסוגריים היא להסברים על "כי עמך מקור חיים" (תהילים לו, י), ובפרשת שלח על "ועתה יגדל נא כוח אדני" (במדבר יד, יז).

14 וכנודע ג"כ מענין בחכמה יסד ארץ⁵⁴ דיראה תתאה שרשה מח"ע [מחכמה עילאה] ולכן בזאת דוקא יבא

אהרן⁵⁵ כו' וזהו היתרון שיש בבחי' יעקב שנק' עבדי על בחיי ישראל שנק' בן.

וכידוע גם מענין "בכמה יסד ארץ": שורשה של היראה התחתונה הוא בכמה העילאה; ולכן דווקא "בזאת יבוא אהרן" וכו'. וזהו היתרון שיש בבחינת יעקב, שנקרא "עבדי", על בחינת ישראל, שנקרא "בן".

"בכמה יסד ארץ" (משלי ג, יט) פירושו ש"הארץ", מלכות, שממנה נובעת היראה התחתונה, מושרשת בכמה העילאה. לכן אהרן יכול היה להיכנס לקודש הקודשים רק "בזאת" (ויקרא טז, ג) — "זאת" היא שם למלכות וליראה שלה; וזהו היתרוננו של יעקב, שנקרא "עבדי", על ישראל, שנקרא "בן".

ולכן צ"ל בכ' הבחי'. אך הנה איתא בזהר פ' בלק (דקצ"ה ע"ב) שיש ב' בחיי עבד.⁵⁶

ולכן צריכים להיות בשתי הבחינות. אך הנה איתא בזהר, פרשת בלק (דף קצ"ה ע"ב), שיש שתי בחינות של עבד:

לכן האדם זקוק לשני האופנים — עבד ובן. כאן מובאים דברי זהר על פרשת בלק, המלמד שיש שתי בחינות של "עבד" בעבודת התפילה.

הא' בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] הב' בשמו"ע [בשמונה עשרה] ובינתיים הוא ק"ש [קריאת שמע] כו' והענין כמ"ש במ"א בענין ד' אותיות הוי' היו"ד דחילו וה"א רחימו כו'

הראשונה בפסוקי דזמרה, השנייה בתפילת שמונה עשרה, וביניהן קריאת שמע וכו'. והענין הוא כפי שנכתב במקום אחר בענין ארבע אותיות שם הוי': היו"ד היא דחילו וה"א היא רחימו וכו'.

העבד הראשון הוא בפסוקי דזמרה, והשני בתפילת שמונה עשרה, וביניהם קריאת שמע. מאחורי הדברים עומדת ההתאמה בין אותיות שם הוי' לאופני העבודה: היו"ד ליראה (דחילו), וה"א לאהבה (רחימו).

ואיתא בכהאריז"ל [בכתבי האריז"ל] בשעת פסוד"ז [פסוקי דזמרה] צריך לקיים מצות יראת ה' והוא ענין יראה תתאה שמכחי' ה' אחרונה דשם הוי' וזהו בחי' עבד הראשון שבזוהר.

ואיתא בכתבי האריז"ל שבשעת פסוקי דזמרה צריך לקיים את מצוות יראת ה'; וזו היראה התחתונה, שמקורה בבחינת הה"א האחרונה של שם הוי'. וזוהי בחינת העבד הראשון שבזוהר.

בכתבי האריז"ל נאמר שבשעת פסוקי דזמרה מקיימים את מצוות יראת ה'. וזוהי היראה התחתונה, שמקורה בה"א האחרונה של שם הוי', שהיא מלכות; והיא בחינת "העבד הראשון" שבזוהר.

15 וזהו בחי' יעקב עבדי ואח"כ בברכות ק"ש [קריאת שמע] ובק"ש [ובקריאת שמע] ואהבת⁵⁷ ב"פ [בי פעמים]

אור^{58, 59} זהו ב' בחי' רחימו והוא בחי' בן וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ד בשם הרע"מ [הרע"א מהימנא] כברא כו'

וזהו בחינת "יעקב עבדי". לאחר מכן, בברכות קריאת שמע ובקריאת שמע, "ואהבת" — ערכה המספרי הוא פעמיים אור; אלו שתי בחינות של אהבה, והיא בחינת בן, כפי שנכתב בספר של בינונים, פרק מ"ד, בשם רע"א מהימנא: "כבן" וכו',

היראה התחתונה של פסוקי דזמרה היא בחינת "יעקב עבדי". אחריה באים ברכות קריאת שמע וקריאת שמע עצמה, עבודת האהבה: ערכה המספרי של המילה "ואהבת" הוא פעמיים אור — 414, כלומר 2×207 — והיא מצביעה על שתי בחינות של אהבה. אהבה היא אופן עבודתו של בן, כפי שמתואר בתניא, פרק מ"ד, במילותיו של רע"א מהימנא.

דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה^{60, 61} וזהו ענין למס"נ [למסירות נפש] באחד⁶² [וע' בד"ה ש"ה] [שיר המעלות] ממעמקים⁶³ דאף שהבן למטה אינו חייב למס"נ [למסירות נפש] בשביל אביו כו' אבל בנמשל למעלה כו' ע"ש⁶⁴.

"שאוהב אותם יותר מעצמו ונפשו". וזהו ענין מסירות נפש באמירת "אחד" [ועיינו במאמר המתחיל "שיר המעלות ממעמקים", שאף שבן למטה אינו חייב למסור את נפשו למען אביו וכו', הרי שבמשל למעלה וכו'; עיינו שם].

רע"א מהימנא מתאר את הבן כמי ש"אוהב אותם" — את אביו ואת אמו — "יותר מעצמו ונפשו". וזהו האהבה שאדם מבטא במילה "אחד" שבקריאת שמע, כשהוא מוסר את עצמו לגמרי. ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה למאמר לראש השנה "שיר המעלות ממעמקים", המסביר שאף שבן למטה אינו חייב למסור את נפשו למען אביו, במשל למעלה הדבר שונה.

16 ואח"כ שמו"ע [שמונה עשרה] זהו בחי' יראה עילאה שלמעלה גם מבחי' אה"ר [אהבה רבה] דבחי' בן כי בינה⁶⁵

הוא בחי' אה"ר [אהבה רבה] ונקי' בן י"ה

ואחר כך באה תפילת שמונה עשרה: זו בחינת יראה עילאה, שלמעלה אפילו מבחינת האהבה רבה של הבן; שכן בינה היא בחינת אהבה רבה, והיא נקראת "בן י"ה".

אחר כך באה תפילת שמונה עשרה, בחינת יראה עילאה, שלמעלה אף מהאהבה רבה של הבן. בינה, מקור האהבה, נקראת "בן י"ה", משום שאותיותיה יוצרות את המילים "בן" ו"י"ה"; לכן האהבה שייכת לבן.

אך יראה עילאה זו הוא בחי' חכמה עילאה והוא יו"ד דשם^{66, 67} הוי' דביה שריא דחילו וזהו בחי' עבד הב'.

אולם יראה עילאה זו היא בחינת חכמה עילאה, והיא היו"ד של שם הוי', "שבה שורה יראה"; וזוהי בחינת העבד השני.

היראה העילאה שייכת לחכמה עילאה, היו"ד של שם הוי', "שבה שורה יראה". זהו "העבד השני" שבזוהר, והוא עומד למעלה מאהבת הבן, כשם שחכמה עומדת למעלה מבינה.

17 וזהו משה עבדי ויעקב י' עקב היינו הארה מבחי' יו"ד זה שנמשך לבחי' עקב כענין בחכמה יסד ארץ⁶⁸

אכן עצם בחי' היו"ד זהו בחי' משה עבדי כו'

וזהו "עבדי משה". ויעקב — יו"ד עקב — הוא הארה מבחינת היו"ד הזאת, שנמשכת לבחינת עקב, בדומה ל"בחכמה יסד ארץ". אך עצם בחינת היו"ד הזאת היא בחינת "עבדי משה" וכו'.

העבד השני, השייך ליראה הנעלית, הוא "עבדי משה". יעקב, יו"ד עקב, אוחז רק בהארה מיו"ד זו של חכמה, הנמשכת למטה עד העקב, בדומה ל"בחכמה יסד ארץ"; היו"ד בעצמותה היא בחינת משה.

וע' במ"א ע"פ ורב ש לום בניך⁶⁹ א"ת [אל תקרי] בניך שהוא בחי' בן אלא בוניך⁷⁰ כו'

ועיין במקום אחר על הפסוק "ורב שלום בניך": אל תקרי "בניך", שהוא בחינת בן, אלא "בוניך" וכו'.

ההפניה היא לביאור על הפסוק "ורב שלום בניך" (ישעיהו נד, יג), שעליו אומרים חז"ל: אל תקרי "בניך", אלא "בוניך" (ברכות סד ע"א). "בניך" הוא בחינת בן, ואילו "בוניך" פירושו בוניך.

שהוא בחי' עבד הב' שהן תלמידי חכמים שמקבלים מבחי' חכמה וזהו עסק התורה בבחי' ביטול כו'.

שהם בחינת העבד השני: תלמידי חכמים, המקבלים מבחינת חכמה; וזהו עסק התורה מתוך ביטול וכו'.

ה"בוניך" הם תלמידי חכמים, המקבלים מחכמה, והם העבד השני. הם עוסקים בתורה מתוך ביטול, כשהם מסורים לגמרי לחכמה שהם מקבלים.

18 וזוהו יובן ענין שבת שהוא בחי' ישראל שנק' בן אך שהוא ג"כ בבחי' עבד⁷¹ דהיינו בחי' ומדרגת משה עבדי⁷² וזהו שאנו אומרים בשחרית דשבת ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו.

ובכך יובן עניינו של שבת: הוא בחינת ישראל, הנקרא "בן", אך יש בו גם בחינת "עבד", כלומר בחינתו ומדרגתו של "משה עבדי". וזהו שאנו אומרים בתפילת שחרית של שבת: "ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו".

כך מתבאר עניינו של שבת: הוא בחינת ישראל, הבן, אך הוא מגיע גם למדרגת העבד הנעלה ביותר, "משה עבדי". לכן נאמר בתפילת העמידה של שחרית שבת: "ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו".

19 והוא שבחי' בן מתעלה להיות ג"כ בבחי' ומדרגת עבד הב' וזהו בחי' עבד נאמן כו' והוא ענין שז"א נק' בן י"ה מלביש עצמיות אורות אבא כו' שהוא יראה עילאה.

כלומר, בחינת הבן מתעלה להיות גם בבחינת ובדרגת העבד השני, וזו בחינת "עבד נאמן" וכו'. זהו עניינו של ז"א, הנקרא "בן י"ה", המלביש את עצמות האורות של אבא וכו', שהיא יראה עילאה.

בשבת הבן עולה לדרגת העבד השני, "העבד הנאמן". זהו ז"א, "בן י"ה", המלביש בשבת את עצמות האורות של אבא, כפי שהוסבר לעיל; וזו יראה עילאה.

ויראה עילאה זו כלולה ג"כ עם השמחה וכמ"ש וכל הלבבות ייראו⁷³ ואעפ"כ [ואף על פי כן] וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כו'

יראה עילאה זו כלולה גם בשמחה, ככתוב: "וכל הלבבות ייראו", ואף על פי כן, "וכל קרב וכליות יזמרו לשמך" וכו'.

יראה עילאה זו באה יחד עם שמחה. כפי שנאמר בתפילת נשמת: "וכל הלבבות ייראו", ובהמשך אותה תפילה: "וכל קרב וכליות יזמרו לשמך".

וזהו ישמח משה כו' כי עבד נאמן כו' ועיין בד"ה וידעת היום ועמ"ש סד"ה ואלה שמות⁷⁴ בניי [בני ישראל]⁷⁵ כו':

וזהו "ישמח משה" וכו', "כי עבד נאמן" וכו'. ועינינו במאמר המתחיל "וידעת היום", וכמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ואלה שמות בני ישראל" וכו'.

לכן נאמר: "ישמח משה... כי עבד נאמן קראת לו": בשבת השמחה ודרגת העבדות הנעלית ביותר באות יחד. הטקסט מסתיים בהפניה למאמרים "וידעת היום" ו"ואלה שמות בני ישראל".

בעבודה

בימי החול על האדם לעבוד במדרגת יעקב: לברר את עולמו באמצעות התפילה, להמשיך את יו"ד החכמה ואת כיסופי הלב אל "העקבים" של חיי המעשה, ולקיים "סור מרע ועשה טוב", לאכול ואחר כך להתפלל בכוחו של המזון. בשבת עבודתו היא האהבה שבתענוגים של שיר אֵל, שבה המידות הרעות נופלות מאליהן; ובתפילה הוא עובר מן היראה התחתונה של פסוקי דזמרה, דרך אהבת קריאת שמע, אל היראה העליונה של תפילת שמונה עשרה — יראה שבשבת באה יחד עם שמחה.

שאלות לשיחה

1. מדוע דווקא יעקב, אור מיסוד אבא שלא נפל בשבירה, הוא שמברר את ניצוצות הנוגה? מה מוסיפות המילים "בחכמה יתבררו"?
2. כיצד מפרש המאמר את "לא הביט און ביעקב" שלא כפשוטו, ומה פירוש הדבר שחכמת הקליפה אינה יכולה אפילו להביט ביעקב?
3. מה ההבדל בין שירה בלשון נקבה לשיר בלשון זכר, ובאיזה מובן השבת של ימינו היא מעין העולם הבא?
4. אם יש ליעקב מעלה על ישראל, כיצד ייתכן שבשבת, מדרגת ישראל, לא חסרה שום מעלה שיש בימי החול? הסבירו את שתי התשובות.
5. כיצד מקבילות שלוש המדרגות בתפילת שחרית לעבד הראשון, לבן ולעבד השני, ומדוע היראה העליונה בשבת מתחברת לשמחה?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ביאור ע"פ לא הביט

הערות קה"ת מציגות נוסח נוסף של אותו מאמר, שנדפס בספר המאמרים של אדמו"ר הזקן לשנת תקס"ד. השוואה בין שני הנוסחים עשויה לסייע בהבנת ניסוח מקוצר כאן.

הערות קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ד ע' קפ. הגהות וביאור באוה"ת בלק ע' אי"ט.

2 לא הביט

ברכת בלעם: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". המאמר כולו מבאר את הפסוק הזה: חלקו הראשון עוסק ביעקב וחלקו השני בישראל.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לא־הִבִּיט אֶון בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמַל בְּיִשְׂרָאֵל הִי אֶלְקִי עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3

יחזקאל מדבר על שער החצר הפנימית, שנסגר "ששת ימי המעשה" ונפתח בשבת. המאמר משתמש בביטוי הזה ביחס לימי החול, זמן עבודת הברורים של יעקב.

Ezekiel 46:1 יחזקאל מ"ו:א'

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי הִי שַׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הַפֶּנֶה קְדִים יְהִי סָגוּר שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבָיּוֹם הַשַּׁבָּת יִפְתָּח וּבָיּוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתָּח:

Thus saith the L-rd GOD: The gate of the inner court that looketh toward the east shall be shut the six working days; but on the sabbath day it shall be opened, and in the day of the new moon it shall be opened

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 בחכמה אתברירו

הזוהר (פקודי) מתאר כיצד בתוך המחשבה העליונה נבררו הסיגים והיתר נודוך. אדמו"ר הזקן מציין את העיקרון שהבירור נעשה באמצעות חכמה, ולכן יעקב, שהוא אור של חכמה, הוא המברר.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערות קה"ת

ראה זח"ב רנד, ב. ע"ח שיי"ח, פ"ה. מבר"ש ש"ה ח"א, פ"ב.

5 בחכמה אתברירו

עץ חיים מסביר שבירור הניצוצות תלוי במחשבה העליונה, אבא, ומביא על כך את הזוהר בפרשת פקודי. אבא מברר את הטוב, ואילו היסוד שלו מוציא את טיפת המוחין שממנה נוצרת ההולדה. הדבר מבסס את הקשר בין הבירור ליסוד דאבא.

Sefer Etz Chaim 18:5 עץ חיים י"ח:ה'

6 בפי וישלח ע"פ ויאבק איש

שם מתואר המאבק כמלחמה של י"זה לעומת זה": כוח זכרי של קליפה המתנגד לז"יא, וכן קליפה של מלכות. בהמשך מוסבר ההבדל שמציין הזוהר בין עפר לאבק: העפר הוא ממלכות, שרק לה יש כוח להצמיח.

הערות קה"ת

תו"א כו, ג.

7 ויאבק איש

"ויאבק איש עמו עד עלות השחר": מאבקו של יעקב עם המלאך. הטקסט מפנה למאמר בתורה אור על פסוק זה.

Genesis 32:25 בראשית ל"ב:כ"ה

וַיִּנָּחֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר:

And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 כי לא יכול לו

"וירא כי לא יכול לו". בהערה נאמר שהמלאך לא יכול לו משום שיעקב הוא הארת יסוד דאבא.

Genesis 32:26 בראשית ל"ב:כ"ו

וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּגַּע בְּכַף־יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף־יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאָבְקוֹ עִמּוֹ:

And when he saw that he prevailed not against him, he touched the hollow of his thigh; and the hollow of Jacob's thigh was strained, as he wrestled with him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 יעקב יי עקב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

פרדס שער ערכי הכנויים. קהלת יעקב ערך ישראל. ראה לקוטי שיחות ח"י ע' 195.

פסקה 2

10 ע"פ ויברך יעקב

ההערה מזהה את הביאור "במקום אחר" על "ויברך יעקב" עם המקום הזה בביאורי זוהר של אדמו"ר האמצעי. שם אפשר למצוא דיון נרחב יותר בכך שיעקב לא היה בשבירה.

הערות קה"ת

ביאה"ז לאדה"א קלז, ב. וראה ביאה"ז להצ"צ כרך-ב ע' תשמד.

11 יעקב לא מת

דברי רבי יוחנן ש"יעקב אבינו לא מת", הנלמדים מהפסוק המשווה אותו לצאצאיו. כאן הכוונה ששורשו של יעקב לא היה חלק משבירת הכלים.

Taanit 5b:9 תענית ה' ב:ט'

בְּתַר דְּסֵעוּד אָמַר לָקָה, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת. אָמַר לָקָה: וְכִי בְּכַדִּי סִפְדּוּ סִפְדִּנְיָא וְחִנְטוּ חִנְטִיָּא וְקִבְּרוּ קִבְּרִיָּא? אָמַר לָקָה: מְקַרְא אֲנִי דוֹרֶשׁ, שְׁנָאָמַר: "וְאֵתָה אֵל תִּירָא עֲבָדִי יַעֲקֹב נָאם הִי וְאֵל תַּתַּח יִשְׂרָאֵל כִּי הִנֵּנִי מוֹשִׁיעָה מִרְחֹק וְאֵת וְרַעָה מֵאַרְצֵי שָׁבִים", מְקִישׁ הוּא לְוִרְעוּ: מָה וְרַעוּ בְּחַיִּים — אָף הוּא בְּחַיִּים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

תענית ה, ב.

פסוקה 3

16 כשזה קם זה נופל

הערת קה"ת מפנה לPesachim 42b למילים האלה.

Pesachim 42b פסחים מ"ב ב

הערת קה"ת

רש"י בראשית כה, כג. וראה פסחים מב, ב.

17 כשזה קם זה נופל

על "עם אחד יהיה רב מן האחר" אומר רש"י ששני העמים לעולם לא יהיו שווים בגדולתם: "כשזה קם זה נופל". המאמר מיישם זאת על החכמה דקדושה ועל חכמת הקליפה.

Rashi on Genesis 25:23 רש"י על בראשית כ"ה:כ"ג

ויאמר ה' לה. על ידי שליח; לשם נאמר ברוח הקדש והוא אמר לה (בראשית רבה): שני גוים בבטן. גיים כתיב; אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא כימות החמה ולא כימות הגשמים (עבודה זרה י"א): ושני לאמים. אין לאם אלא מלכות: ממעיך יפרדו. מן העצים הם נפרדים זה לרשעו וזה לתמו: מלאם יאמץ. לא ישוו בגדלה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר אמלאה החרבה (יחזקאל כ"ו), לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים:

ויאמר ה' לה AND THE ETERNAL SAID UNTO HER through a messenger: it was told to Shem by holy inspiration and he told it to her (Genesis Rabbah 63:7). שני גוים בבטן TWO NATIONS ARE IN THY WOMB — The word is written an allusion to Antoninus and Rabbi (alted, noble persons (Rabbi Judah the Prince) from whose table neither radish nor lettuce was absent neither in summer nor in winter (Avodah Zarah 11a) ושני לאמים AND TWO RACES — The word always denotes a people that has all

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

18 לא הביט און ביעקב

את חלקו הראשון של הפסוק מסביר המאמר. הוא נקרא כך: "און לא הביט ביעקב" — חכמת הקליפה אינה יכולה להביט בחכמה דקדושה הגלויה.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לא־הִבִּיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמֶל בִּישָׁרָאֵל הִי אֱלֹקִיו עֲמוֹ וְתִרְעוּת מִלְךָ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 ואיש און מחשבותיו

"יעזוב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו". מכיוון ש"און" קשור למחשבות, מפרש אדמו"ר הזקן שהכוונה היא לחכמה מושחתת.

Isaiah 55:7 ישעיהו נ"ה:ז

יֵעֹזֵב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אֹן מַחְשְׁבֹתָיו וְנִשְׁבַּ אֱלֹהֵי וִירְחָמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹקֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ:

Let the wicked forsake his way, And the man of iniquity his thoughts; And let him return unto the L-RD, and He will

12 שלא הי בבחי שבירה

הצמח צדק מביא את הפירוש הזה בשם המגיד; במקום השני הוא כותב, כפי שמצוטט בהערה, שהמגיד פירש "יעקב לא מת" — שיעקב לא היה בשבירת הכלים.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' משות ע' ארצג בשם הרב המגיד. וכ"ה שם בכרך-ה ע' א'תרפג "וכמו שפי' הה"מ ז"ל בענין יעקב לא מת דר"ל שלא הי בשבה"כ".

13 זלעז"ז עשה האלקים

"גם את זה לעומת זה עשה האלקים": כנגד כל כוח של קדושה יש כוח מקביל בצד האחר. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להציב חכמה של קליפה כנגד חכמה שבקדושה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':יד

כִּי־וְהָיָה בְּטוֹב וּבִיּוֹם רָעָה גַם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹתָ שְׁלֹא יִמָּצֵא אָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

14 חרטומי מצרים

פרעה קרא "לכל חרטומי מצרים" כדי שיפתרו את חלומותיו. כאן הם משמשים דוגמה לחכמה השייכת לקליפה.

Genesis 41:8 בראשית מ"א:ח

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתַּפְעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת־כָּל־חֲכָמֶיהָ וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת־חֲלֹמֹו וְאִין־פֹּתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה:

And it came to pass in the morning that his spirit was troubled; and he sent and called for all the magicians of Egypt, and all the wise men thereof; and Pharaoh told them his dream; but there was none that could interpret them unto Pharaoh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, ח. ועוד.

15 חכמים המה להרע

ירמיהו אומר על העם: "הם חכמים להרע, ולהיטיב לא ידעו". הביטוי מתאר פיקחות המשרתת את הרע — חכמה של קליפה.

Jeremiah 4:22 ירמיהו ד':כ"ב

כִּי אֶוִּיל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדְעוּ בָנִים סִכְלִים הֵמָּה וְלֹא גְבוּנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע וּלְהִיטִיב לֹא יָדְעוּ:

For My people is foolish, They know Me not; They are sottish children, And they have no understanding; They are wise to do evil, But to do good they have no knowledge

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י ד, כב.

מניחה שקדמה לה עבודה, ולכן ששת הימים הם זמן העמל.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יְמֵי הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַלְמֶלְאָכָתוֹ
אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because
that in it He rested from all His work which G-d in creating
.had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ג.

פסוקה 6

26 שירו לה' שיר חדש

"שירו להוי' שיר חדש, שירו להוי' כל הארץ". ההערה שבסוגריים
המרוכעים משתמשת בהסבר שניתן על פסוק זה כדי לפרש את המילים
"שיר איל".

Psalms 96:1 תהילים צ"ו:א

שִׁירוּ לַה' שִׁיר חֹדֶשׁ שִׁירוּ לַה' כָּל־הָאָרֶץ:

O sing unto the L-RD a new song; Sing unto the L-RD, all the
.earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צו, א.

27 שירה חדשה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת אמת ויציב.

פסוקה 7

28 ואת רוח הטומאה אעביר

"ואסיר גם את הנביאים ואת רוח הטומאה מן הארץ". הנבואה מתארת את
העתיד, כאשר הרע ייעלם ולא יישאר עוד דבר לברר.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמָר הִ' צָבָאוֹת אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ
וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts,
That I will cut off the names of the idols out of the land, And
they shall no more be remembered; And also I will cause the
.prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יג, ב.

29 מי שטרח בע"ש

ה' אומר לאומות: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". אדמו"ר הזקן מביא
זאת כדי להראות שהעלייה של השבת בהווה נשענת על הבירורים שנעשו
בימי החול.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א"י

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּתֵּן לָנוּ מְרִאשׁ וְנַעֲשֶׂנָּה. אָמַר לָהֶן
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שֶׁבְּעוֹלָם! מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכֵל בְּשַׁבָּת,

have compassion upon him, And to our G-d, for He will
abundantly pardon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 סור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב": שני חלקי העבודה של האדם, המובאים כאן כדרך
לבירור במדרגת יעקב.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:ט"ו

סוּר מִרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב בִּקֵּשׁ שְׁלוֹם וְרַדְּפֵהוּ:

.Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, טו.

21 הערת קה"ת מפנה Genesis 37:1-40:23 למילים האלה.

Genesis 37:1-40:23 בראשית ל"ז:א-מ"ב:ג

22 וישב יעקב

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו". הטקסט מפנה להסבר שהובא קודם לכן על
פסוק זה.

Genesis 37:1 בראשית ל"ז:א

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

And Jacob dwelt in the land of his father's sojournings, in
the land of Canaan.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

23 ולא ראה עמל בישראל

המחצית השנייה של הפסוק: "ולא ראה עמל בישראל". המאמר מיישם זאת
על שבת, מדרגת ישראל, שבה אין עמל של בירור.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הָבִיט אֵינֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמֵל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת
מִלָּה בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen
perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And
the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 אדם לעמל יולד

"אדם לעמל יולד". הפסוק מתאר את עבודת הבירור בימות החול, שהיא
מדרגת יעקב.

Job 5:7 איוב ה':ז

כִּי־אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד וּבְנֵי־רֶשֶׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף:

.But man is born unto trouble, As the sparks fly upward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב ה, ז.

פסוקה 5

25 כי בו שבת

"ויברך ה' את היום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו". מנוחה

G-d reigneth over the nations; G-d sitteth upon His holy throne.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 בביאור דמוזזה מימין

הקטע שם מסביר כיצד המלאכים מעלים את אותיות התפילה אל מקורן בכתר, וכיצד התפילה "יהי רצון" ממשיכה רצון חדש מכתר, שבו יש רחמים פשוטים, למעלה מן הדין המדוד הנובע מחכמה ומהתורה.

הערת קה"ת
תו"א מג, א.

36 כי אני ידעתי כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים

"כי אני יודע שהוי' גדול, ואדונינו מעל כל אלקים". הפסוק מובא כמקור לכך שהוי' שולט על ההסתר של אלקים.

Psalms 135:5 תהילים קל"ה:ה'

כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלקים:

For I know that the L-RD is great, And that our L-rd is above all gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

37 ויאבק איש עמו

"ויאבק איש עמו עד עלות השחר". המאבק מסמל את מלחמת הכוחות החיצוניים ביעקב, בשעה שהוא מברר בעולמות התחתונים.

Genesis 32:25 בראשית ל"ב:כ"ה

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית לב, כה.

38 לא יכול לו

"וירא כי לא יכול לו". גם בעולמות התחתונים הכוחות המתנגדים אינם יכולים להתגבר על יעקב.

Genesis 32:26 בראשית ל"ב:כ"ו

וירא כי לא יכול לו ויגע בכַּף־יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף־יָרְכוֹ יַעֲקֹב בְּהֻאָקוֹ עִמּוֹ:

And when he saw that he prevailed not against him, he touched the hollow of his thigh; and the hollow of Jacob's thigh was strained, as he wrestled with him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 לא ראה עמל בישראל

"ולא ראה עמל בישראל": בדרגת ישראל, ז"א דאצילות, אין מלחמה ואין עמל.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לא־הִבִּיט אֶנּוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עִמָּל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ וַתְּרוּעַת מִלְּךָ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
ע"ז ג, א.

30 לע"ל ליום שכולו שבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
סוף תמיד.

31 ליום שכולו שבת

מילות הסיום של המשנה: השיר של יום השבת הוא "שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". המאמר מבין זאת בזמן שבו העלייה היא ללא שום בירור.

Mishnah Tamid 7:4 משנה תמיד ז':ד'

... בַּשָּׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים (שם צג), הִ' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבֶשׁ וגו'. בַּשֶּׁבֶת הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשֶּׁבֶת, מְזֻמּוֹר שִׁיר לְעֵתִיד לְבֹא, לְיוֹם שֶׁכָּלוּ שֶׁבֶת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in ... the midst of the judges he

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 8

32 שיר אל ע"ש עליית המלי עיין בזהר פי בראשית

הזהר מתאר את פני המרכבה העולים לעבר פני אדם: כאשר השור עולה, עולה עמו שם המתעטר ונחקק — השם אל — וגם הכיסא נחקק עמו. כאן מובא הדבר כדי לפרש את "שיר א"ל" כעליית המלכות.

Zohar, Bereshit 8:83-95 ספר הזהר, בראשית ח':פ"ג-צ"ה

33 כי שרית עם אלקים

המלאך משנה את שמו של יעקב: "לא ייקרא עוד שמך יעקב, אלא ישראל, כי נאבקת עם אלקים ועם אנשים, ויכולת להם". אדמו"ר הוקן מפרש זאת כמלכותו של ישראל על שם אלקים.

Genesis 32:29 בראשית ל"ב:כ"ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שְׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִיתָ עִם־אֱלֹקִים וְעִם־אֲנָשִׁים וְתוֹכַל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 מלך אלקים על גוים

"אלקים מולך על הגוים". הפסוק הוא המקור לכך ששם אלקים, על 120 צירופיו, שולט בעולמות התחתונים.

Psalms 47:9 תהילים מ"ז:ט'

מֶלֶךְ אֱלֹקִים עַל־גּוֹיִם אֱלֹקִים יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא קִדְשׁוֹ:

40 אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה כדי לתאר את האהבה רויית התענוג של שבת, דרגת שיר א"ל.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

41 זכור את אשר עשה לך עמלק

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך". הסוגריים מפנים להסבר על פסוק זה: כאשר הקדושה מתגלה, המידות הרעות מתבטלות מאליהן.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:יז

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עַמְלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 ה' אלקיו עמו

"הוי אלקיו עמו". פירושו שאבא ואמא נמצאים בתוך ז"א כאור פנימי בשבת.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הָבִיט אֵין בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עַמְלֵק בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 המקיפים שבחול נעשה בשבת בחי א"פ

פרי עץ חיים מסביר על המוחין הפנימיים והמקיפים של ז"א ועל העליות בשבת, שלכל אחת מהן אור פנימי ואור מקיף. הטקסט מפנה אליו בעניין הפיכת האורות המקיפים לאורות פנימיים בשבת.

Pri Etz Chaim, Gate of the Sabbath 7:5 פרי עץ חיים, שער השבת ז:ה

... אמנם תחלה עולין חיצוניות, שהם בחי מלאכים, ואח"כ עולה פנימית. אמנם כל הבחי מאלו הג', יש בה ב' בחי א"פ וא"מ. והנה עתה בצאתך לשדה, תכוין כי הוא חיצונית העולמות, דוגמת שדה, וחיצוניות היא, שאנחנו מעלין עתה בקבלת שבת בשדה, וכל זה בסוד א"פ שלו, ומעלין חיצוניות ד' עולמות בבחי א"פ שלהן, ומקבלין תוספות שבת, וכל זה נעשה בשדה לבד. ואח"כ נבאר שאר בחי:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

44 הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל

"הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל". הטקסט מפנה להסבר על פסוק זה, העוסק בכך שאורות מקיפים נעשים אורות פנימיים.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז:ו

הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב וְיִצְיֵץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְנֵי־תֵבֶל תְּנוּבָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 תרועם בשבת

"תרועם בשבת ברזל". מכאן שתורעה יכולה להתפרש כשבירה; כאן הכוונה להמתקת הדינים.

Psalms 2:9 תהילים ב:ט

תְּרַעֵם בְּשֶׁבֶט בְּרִזָּל כִּכְלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִים:

Thou shalt break them with a rod of iron; Thou shalt dash them in pieces like a potter's vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 באור פני מלך חיים

"באור פני מלך חיים". הפסוק משמש לתיאור הארת פני המלך הנמשכת למלכות בשבת.

Proverbs 16:15 משלי ט"ז:ט"ו

בְּאֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ קָעַב מִלְקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

47 מי מנה עפר יעקב

דבריו הקודמים של בלעם: "מי מנה את עפר יעקב". הטקסט מזכיר את ההסבר שניתן על הפסוק הזה בדבר מעלתו המיוחדת של יעקב.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנָּה עֶפְרַי יַעֲקֹב וּמִסָּפֵר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְתֵּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

48 בלק"ת בתהלים סי ע"ה

לאחר זיהוי לקוטי תורה כאן כלקוטי תורה של האריז"ל, ההערה מפנה לשני מקומות אלה באור התורה של הצמח צדק, העוסקים באותה תורה.

Song of Songs 1:4 שיר השירים א:ד

מְשַׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִכְיָאֲנִי הַמֶּלֶךְ הַדָּרִי וְנִגְלִיָּה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ נִזְכִּירָה דְּדִיךְ מִיַּיִן מִיִּשְׁרִים אֶחְבּוּךָ:

Draw me, we will run after thee; The king hath brought me into his chambers; We will be glad and rejoice in thee, We will find thy love more fragrant than wine! Sincerely do they love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

להאריז"ל. ראה גם אוה"ת פ' ויקהל ע' ב'קכ. לקמן פ' ברכה צד, ד שה"ש א, ד. אוה"ת בלק ע' אלו.

פסוקה 14

54 בחכמה יסד ארץ

"הו' ייסד את הארץ בחכמה". ה"ארץ", מלכות והיראה התחתונה, מושרשת בחכמה העליונה.

Proverbs 3:19 משלי ג':טט

ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

55 בזאת . יבא אהרן

"בזאת יבוא אהרן אל הקודש". את "זאת" קוראים כמלכות וכיראה התחתונה, בחינת העבד.

Leviticus 16:3 ויקרא ט"ז:ג

בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן־בָּקָר לַחֲטָאת וְאַיִל לְעֹלָה:

Herewith shall Aaron come into the holy place: with a young
bullock for a sin-offering, and a ram for a burnt-offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ג.

56 שיש בי בחי עבד

הזוהר (בלק) מונה את המקומות בתפילה שבהם האדם עושה את עצמו לעבד: בפסוקי השבח שלפני התפילה, שוב בתפילת העמידה, ופעם נוספת בסופה; בין העבד הראשון לשני האדם מוסר את עצמו לקידוש שמו באחדות של קריאת שמע. הטקסט מביא זאת כמקור לשתי בחינות של עבד.

Zohar, Balak 15:194-203 ספר זוהר, בלק ט"ו:קצ"ד-ר"ג

פסוקה 15

57 ובק"ש ואהבת

"ואהבת את הו' אלקיך בכל לבבך, ובכל נפשך ובכל מאדך". מצוות האהבה שבקריאת שמע היא עבודת הבן.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 ואהבת ב"פ אור

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

פע"ח שי הק"ש, פכ"ג. סידור הארז"ל במקומו.

49 ויקם עדות ביעקב

"הקים עדות ביעקב ותורה שם בישראל". הארז"ל מפרש ש"עדות" היא השתקפות בלבד שניתנה ליעקב, ואילו התורה עצמה נמצאת בישראל.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה

וַיִּקָּם עֲדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעֵם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a
law in Israel, Which He commanded our fathers, That they
should make them known to their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 וכמ"ש בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שי"ח רפ"כ.

51 מוסף דשבת בפ"י זכר למע"ב

פרי עץ חיים מסביר שבתפילת מוסף השקטה של שבת ז"א עולה אל שלוש הספירות העליונות של אבא ותופס את מקומו, ומבאר את מילות הסיום "זכר למעשה בראשית". מכאן עולה שבשבת ז"א מגיע למדרגתו של אבא.

Pri Etz Chaim, Gate of the Sabbath 20:4-5 פרי עץ חיים, שער
השבת כ"ד-ה'

... והוא סוד הארת כ"ב אתוון במוחא עלאה מתתא לעילא, בסוד מ"ש בזוהר, תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין דלית דכוותיה. במוסף שבת, צ"ל תקנת שבת, וצ"ל תקנת בק' ולא בכ'. וצ"ל צוויי בבי' יודין, כל הא"ב, ובסוף כל הא"ב יאמר מנצפ"ך, שהוא מסיני נצטוו צוויי פועליה כראוי. וצ"ל בסוף המוסף זכר למעשה בראשית, כי היסודות דו"נ הנקראים זכר שוין הם, ומזדווגין בתפלת מוסף בלחש, שעלה הז"א בחב"ד דאורי", נמצא עתה כי נצח הוד יסוד דאבא ואמא, שם עצמן הם הנצח הוד יסוד דו"א ממש בג"ר, ובג"ת עלתה הנוקבא לנה"י דדכורא,

...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

פסוקה 13

52 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה בעניין מעלתו של העבד.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עֲמֹךְ מְקוֹר חַיִּים כְּאֹרֶךְ נְרָאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 ועתה יגדל

בקשתו של משה: "ועתה יגדל נא כוח אדני". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה בפרשת שלח.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֶר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, ac-
cording as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ב"ה טור או"ה רס"א. וראה פע"ח ש' הק"ש, פ"ב.

פסקה 16

65 בינה . . בן-יה

הרעיא מהימנא, המצוטט בהערת קה"ת, מכנה את בינה "בן י"ה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לקשור בין אהבה, מידת הבינה, ובין הבן.

Zohar III, 122a זח"ג קכב, א

הערת קה"ת
רע"מ זח"ג קכב, א.

66 יו"ד דשם הוי' דב"י שריא דחילו

ההערה מפנה את הקורא למאמר של אדמו"ר הזקן משנת תקנ"ב, העוסק ביו"ד של שם הוי' כמקום שבו שורה היראה, וכן למקורות הנוספים המפורטים בהערותיו.

הערת קה"ת

ראה שם ע"ב. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' תקמו (ובהנסמן בהמ"מ שם).

67 יו"ד דשם הוי' דביה שריא דחילו

הרעיא מהימנא אומר שהיו"ד מסמלת יראה, וממנה נכנסת ללב האדם יראת הקדוש ברוך הוא, ואילו הה"א מסמלת אהבה. זוהי היראה העליונה של העבד השני.

Zohar, Nasso 4:30-38 ספר הזהר, נשא ד':לי-ל"ח

פסקה 17

68 בחכמה יסד ארץ

"הוי' ייסד את הארץ בחכמה". קרן החכמה שמגיעה אל ה"ארץ", העקב, היא בחינת יעקב.

Proverbs 3:19 משלי ג':י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתוֹנֶה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ורב שלום בניך

"וכל בנייך לימודי הוי', ורב שלום בנייך". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה.

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great
.shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 א"ת בניך שהוא בחי' בן אלא בוניך

הגמרא אומרת שתלמידי חכמים מרכיבים שלום בעולם, וקוראת את הפסוק כך: "אל תקרי בנייך אלא בונייך". אדמו"ר הזקן מפרש את הבונים כעבד השני.

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א:י"ד

אל תקרי "בְּנֵיךָ" אֶלָּא "בּוֹנֵיךָ". "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין לְמוֹ מְכַשׁוֹל". "יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלוֹן בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ". "לְמַעַן אֲחִי וְרַעִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֲלֶקְינוּ אֲבָקְשָׁה טוֹב לְךָ". "הִי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִכְרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם".

59 ואהבת כ"פ אור

בפרי עץ חיים נאמר שבאמירת "ואהבת" יש לכוון להמשיך שני אורות לכתר של נוקבא, שכן ערכה של המילה הוא פעמיים אור. אדמו"ר הזקן מפרש ששני האורות הם שתי מדרגות של אהבה.

Pri Etz Chaim, Gate of the Recitation of the Shema 23:6 פרי עץ חיים, שער הקריאת שמע כ"ג:ו'

כשתאמר ואהבת, תכוין להוריד ב' אורות לכתר דנוקבא כמבואר אצלנו, שהכתר שלה הם ב' אורות לבד, והם גימטריא ואהבת. כי מכאן מתחיל כתר דנוקבא, וז"ש ואהבת את, כי את היא נוקבא. ואהבתך את השכינה תלוי בה, בהשפעת אליה את הכתר שלה. ואני שמעתי למהר"ם מינץ ששמע ממורי זל"ה, שיכוין להוריד אליה ב' מוחין, כי אין לה רק ב'. אך הדעת נוטה למה שכתבתי אני, כי אין מלת אור שייך אלא בכתר, כי ג' פעמים אור הם כתר דדוכרא. ודנוקבא הם ב' לבד:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

60 כב"א . . יתיר מגרמי' ונפשי'

ברעיא מהימנא משה מתפלל שמעשיו ייחשבו "כבן המשתדל לפני אביו ואמו, שאוהב אותם יותר מעצמו, מנפשו, מרוחו ומנשמתו". זוהי אהבת הבן, שמגיעה למסירות נפש.

Zohar III, 281a זח"ג רפ"א, א

הערת קה"ת

זח"ג רפ"א, א.

61 כמ"ש בסש"ב פמ"ד בשם הרע"מ כב"א כו' דרחים לון יתיר

מגרמיה ונפשיה

בתניא, פרק מ"ד, מובאים דברי הרעיא מהימנא "כבן המשתדל לפני אביו ואמו, שאוהב אותם יותר מעצמו" כמדרגה נעלית יותר של אהבה. כאן מובאים הדברים כמקור לאהבת הבן.

Tanya, Likkutei Amarim 44:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ד:ו'

וְאַהֲבָה רַבָּה וְגִדּוּלָה מְאֹד, וְהִיא מְסוּתֶרֶת גַּם כֵּן כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁה מְאַבְדִּינֵנוּ, הִיא, מִה שֶׁתּוֹב בְּרַעְיָא מְהִימְנָא: "כְּבָרָא דְאַשְׁתַּדֵּל בְּתֵר אֲבִי וְאִמִּיהָ, דְּרַחֲמִים לֽוֹן יִתִּיר מִגְרָמִּיהָ וְנַפְשִׁיהָ וְרוּחִיהָ כּוּ", כִּי הִלָּא אֵב אֶחָד לְכוּלָּנוּ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

62 למסינ באחד

מובא בהערת קה"ת בעניין מסירת הנפש למיתה לשם ה' בעת אמירת "אחד" בקריאת שמע.

Pri Etz Chaim, Gate of the Recitation of the Shema 12 פרי עץ חיים, שער הקריאת שמע י"ב

63 בד"ה ש"ה ממעמקים

הקטע שם מדבר על אדם ש"נכשל" אפילו בחטא קל, כמי שמעיד ברגלו — "רגלי השכינה", בחינת יעקב — וכך הנשמה, בחינת ישראל, נופלת ואינה מאירה בעקבה. הדברים מפנים את הקורא למאמר הזה, לעניין שבו למטה אינו חייב למסור את נפשו למען אביו, ואילו במשל למעלה הדבר שונה.

הערת קה"ת

לקי"ת ר"ה סב, ד.

64 למסור נפשו באחד

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

שלו בפסוק זה.

Exodus 1:1 שמות א':א'

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:

NOW THESE are the names of the sons of Israel, who came into Egypt with Jacob; every man came with his household

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Great peace have they that love Thy law; and there is no "stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxix. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people ; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסקה 18

71 שנק' בן אך שהוא ג"כ בבחי' עבד

בתניא, פרק מ"א, מובאים דברי רעיא מהימנא שעל כל אדם לכלול את שתי הבחינות, עבד וכן. נוסף על כך, מתבאר שיש בחינת "בן" שהיא גם "עבד", מדרגה שאי אפשר להגיע אליה בלי הקדמת היראה הנעלית. זו אותה נקודה שהמאמר מבאר בנוגע לשבת.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מא. לקמן פ' ראה ד"ה וכל בניך פ"ב. ד"ה א"ר עקיבא דש"פ נח תרס"ז (מהמשך תרס"ו). ועוד. — כ"ק אדמו"ר בסה"מ תש"ו בתחילתו.

72 משה עבדי

"משה עבדי מת". התואר שה' עצמו מעניק למשה, ומשמש כאן לציון הבחינה של העבד השני.

Joshua 1:2 יהושע א':ב'

מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אִתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

Moses My servant is dead; now therefore arise, go over this' Jordan, thou, and all this people, unto the land which I do give to them, even to the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע א, ב.

פסקה 19

73 וכל הלבבות יראוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תפלת נשמת.

74 הערת קה"ת מפנה ל-Exodus 1:1-4 למילים האלה.

Exodus 1:1-4 שמות א':א'-ד'

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ: רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי וְיְהוּדָה: יִשָּׁשְׁכָר וְזִבְּלֻן וְבִנְיָמִן: דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר:

NOW THESE are the names of the sons of Israel, who came into Egypt with Jacob; every man came with his household: Reuben, Simeon, Levi, and Judah; Issachar, Zebulun, and Benjamin; Dan and Naphtali, Gad and Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 ואלה שמות בניי

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". הטקסט מתייחס לסיום הדיון

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pri Etz Chaim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/4/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/balak/4/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק